

Négyszögletű kerek erdő

Készítette: Földényi Dóra Felicia és Kokavec Káta

Konzulens: Kemes Balázs

Építészmérnöki kar

TDK konferencia 2021

„Ma is elég bánatosan kelt fel a nap. "Rossz jel, hű, de rossz jel!" - gondoltam. Nézek a dombhát felé... Akár ne is mondjam: ott komorlott, gomolygott, nőtt, nődögélt. Jött. Kapkodtam a fejem, menekültem volna. De hova?"

Előszó

A SZÉPHŐ Zrt. korábban zárt ipari területe fokozatosan megnyílik a külvilág felé, így lehetőség adódik, az ipari terület városközpontba való integrálására. A helyszín izgalmasága ugyanakkor éppen ebben az elzártságában rejlik.

Az ipari terület helyszín bejárásakor szemünk elé táruló látványa és az ekkor bennünket átjáró érzés erős kontrasztban voltak egymással. A gyár falain belülre érve már nem lehetett hallani az utca zaját, elkezdődött egy elcsendesedés, ami a központba, tartályhoz közeledve egyre erősödött. A magba érve az ember ösztönösen elnémult, és egyfajta nyugalmat sugárzó szakrális érzet járta át.

A tér, amely figyelmen kívül hagyja a mindennapi valóság elvárásait, egyszerre négyzetes és kör alakú, körülr zárt és otthonos, a látogatók számára az elvonulás helyszíne. Olyan menedék, ahová, ha be is tör a mindennapok erős, kegyetlen világa, csak elbújni tud, mint a mesékben általában. Az erdőlakók mindannyian külön egyéniségek és a hétköznapi világban el nem ismert értékeiket az erdő zárt világában élik meg.

A koncepciókat a látás és az érzés, az elmúlt század zakatolása, a régmúlt nyugalma, az épített és természetes környezet ellentéteire építjük. Nem szeretnénk megbontani a központi ipari elemek harmóniáját (külső beton fal – átmeneti tér – pakura tartály – belső tér), hanem a falon belüli érzést erősíteni fel vizuális és természeti elemekkel, újabb kontrasztot teremtve. A lépcsők a hétköznapi világból a mesebeli erdőbe vezetnek. Az erdőbe, ahol közösségteremtő téri helyzetek segítenek újra megtalálni elvesztett szociális kapcsolatainkat. A külvilág kizárásával létrejön egy új közösség. Célunk, hogy megteremtjük, azt az atmoszférát, amely kiszakít a jelenlegi élethelyzetből, majd egy újfajta viszonyrendszerbe integrál vissza. Általa nem csak a terület, de a látogatók is végig mehetnek a revitalizációs folyamatán. Újabb kontrasztot teremtve, újabb rétegeket fejtünk fel nem csupán a tartály falain belül, hanem kivetítve a gyár területére majd pedig Fehérvár egészére. Az átmeneti terek segítségével, az embereket a társadalomba, a barátságos területet pedig a város vérkeringésébe pumpáljuk vissza, és miután a falon túljutunk, újra a nyugodt világ szerves részévé válunk.

Foreword

The previously industrially dominated area of SZÉPHŐ Zrt. is now gradually opening up its doors to the public, offering itself up to being integrated into the cities' everyday life. However, the area's past segregation from the surrounding city provides the excitement of this project.

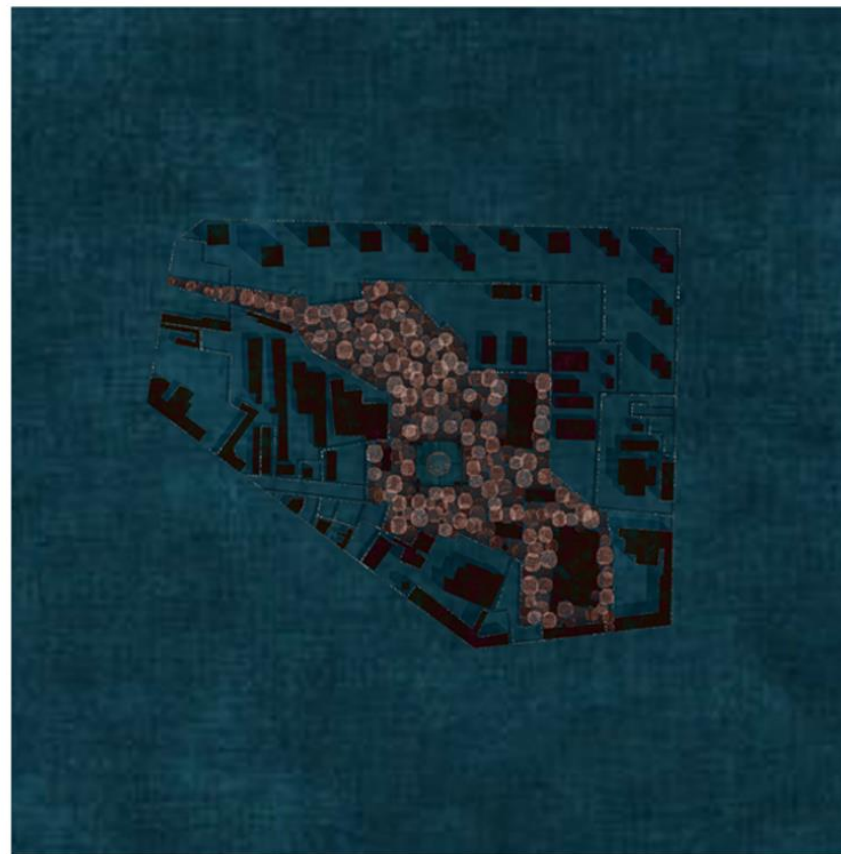
We felt a growing contrast between what we saw and what we felt during the inspection of the industrial location. The noise of streets disappear when reaching the inside of the factory, an increasing silence experienced. The center of the factory radiates a type of calmness that leave you speechless.

The space leaves no room for everyday norms and expectations, it is both square and round, inclosed and welcoming, for the visitors it is a place of solitude. Even if the cruelty of the world breaks into this haven it can only fail, similar to fairy tales. Every woodsmen's unique personality and qualities unaccepted by the everyday world can all come to life in a closed and safe forest, like this place.

Our concept is built on the contrast between sight and feeling, the last centuries passing and the serenity of yesterday, as well as the natural and built environment. We do not intend on breaking the harmony of the central industrial elements, rather we will aim to enhance the interior feeling of the space with visual and natural components, whereby creating another contrast. The stairs will be leading into a fairy tale like forest away from everyday life. Into a forest where an accepting environment will help us rediscover lost social contacts. By leaving the everyday outside we create a new community. Our goal is to create a space that drags us out of our current life to then return us with a renewed sense of relations, to help not only the building's revitalisation but also its visitors. Establishing additional contrasts we reveal new layers not only by the tank, but in the whole factory and later spreading to Székesfehérvár. With the help of the transitional spaces we will guide people back into society, transform the factory into a vital organ of the city, and when leaving the walls behind we will take this further to make this project a crucial part of the buzzing world around us.

Tartalom

-I. fejezet. Előszó.....	3
-II. fejezet. 2040. november 16.....	7
-III. fejezet. Régmúlt.....	9
-IV. fejezet. Széphő Zrt.....	11
-V. fejezet. Szép park.....	15
-VI. fejezet. Felhasznált irodalom.....	21

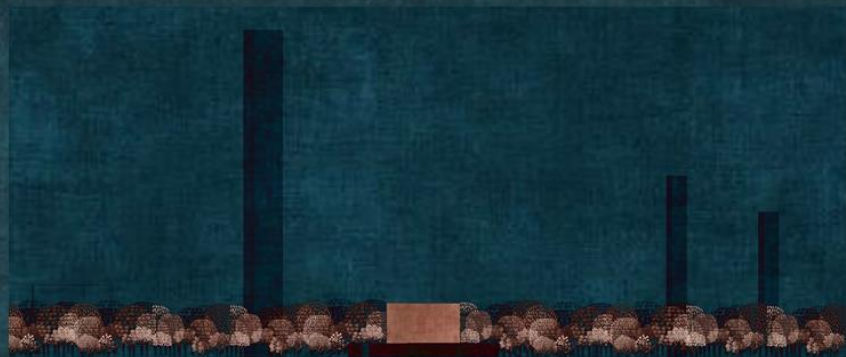

„ Alig merek már kinézni az ablakon. Ott szokott előbukkanni a Szomorúság, a faluvégi dombhát mögül. Hű, komor ám, sötétbarna! ”

2040. November 16.

Egy csipős késő őszi reggelen, a Székesfehérvári Rákóczi Utcai Óvoda nagycsoportos gyerkőcei elindultak meglátogatni a közeli Szép parkot. A kapuban a parkőr várta őket, aki már 50 éve is itt dolgozott az egykoron működő Széphő Zrt. alkalmazottjaként. Nála jobban egyetlen ember sem ismeri a Négyyszögletű kerek erdő történetét, ami évszázadokra nyúlik vissza és máig is tart.

Ő fog minket elkalauzolni ezen a mesebeli úton, de hallgassuk is, hogy mit mesél.

-7-

A szemetek elé, most egy szinte végtelennek tűnő erdő tárul. Azonban ahhoz, hogy az erdő legmélyére érjünk, meg kell keresnünk hozzá a helyes irányt, de ne aggódjatok, együtt fogunk elindulni ezen az úton!

A keresési folyamat során kint kell hagynunk a gondolatainkat a falakon kívül, el kell halkulnunk, és a parkon belül az érzékszerveinkre kell hagyatkoznunk. Ahogy haladunk a Négyyszögletű kerek erdőn belül és átlépünk a park különböző határain, úgy fogok a történetéről is egyre több réteget felfejteni előttetek.

" Lehet, hogy egy bodzabokor volt. Vagy egy fatönc. Mert ugyanis, amikor meglehetősen távolságról láttam azt a meglehetősen nagyságú valamit, már meglehetősen sötét volt"

-8-

Régmúlt

A park történelmének első rétege, a legszélesebb határ, amely láthatatlan, ugyanakkor könnyedén érzékelhető, ez pedig városunk, Székesfehérvár határa. A Viziváros, nevét az utcák közepén csörgedező csatornákról kapta, melyek behálózták a környéket. Az eredetileg lápos külvárosi terület, természetes útvonalak találkozásában helyezkedett el. A kezdetekben itt lakó emberek a mocsárból kiemelkedő száraz szigeteken telepedtek le. A mocsár lecsapolása után az 1800-as években indul be a vizes város fejlesztése és művelésbe vonása. Ekkortól a városi jegyzőkönyvekben már Viziváros, mint városrész említik. Aquatica civitate. Mérnöki munkával szabályos úthálózatot alakítottak ki, majd ezek mentén felparcellázták a területet. A beavatkozások hatására a lakosok száma jelentősen megnőtt, korábban a terület jellegéből adódóan mezőgazdasággal foglalkozó lakosok mellett, iparosok, kereskedők és mesteremberek jelentek meg.

Száz év alatt teljesen beépült a térség, így válva Fehérvár városiasan beépített külvárosává. Létesültek oktatási, egészségügyi, egyházi és szociális intézmények. A városrész dinamikus fejlődésének a második világháború vetett véget.

A bombázások és támadások következtében olyan arányban pusztultak el a Viziváros lakó és középületei, hogy a rekonstrukció lehetőségét elvetették, helyette bontást illetve a terület átépítését helyezték központba. A háborút követő évtizedben a romok helyett többemeletes tömbházakat építettek. Az iparosodás hatására betelepülő munkásosztály részére is lakhatást kellett biztosítani, így a 60-as évektől a házigyári vasbeton elemekből épített lakótelepek gombamód nőttek ki a földből, ezzel megváltoztatva a hely korábbi arculatát.

" Az ott a Négyyszögletű Kerek Erdő - mutatott előre Mikkamakka, s tudtam, ha benn leszünk a fák közt, már meg vagyok mentve."

Széphő Zrt.

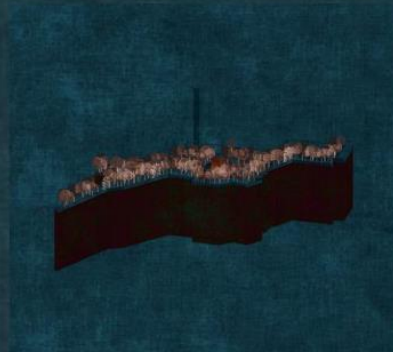
Most pedig, ahogy átlépünk a park határán, belépünk a következő rétegbe. Ezen a területen nem mindig a Szép park terült el. Sok évvel ezelőtt a Széphő Zrt. tulajdonában állt. Én is itt dolgoztam egykoron, amikor még erőműként funkcionált és az utca embere ide be sem tehetta a lábát.

A 80-as évekig folyamatosan telepítették a kazánokat a területre, hogy biztosítani tudják a távfűtés és melegvíz ellátást.

Kalandos története van a helynek, ugyanis a régi villanygyár, illetve az állami lakások kezelését ellátó vállalat összeolvadásából, sok átalakuláson keresztül jött létre, míg végül elnyerte a Széphő nevet.

-11-

A fűtőerőmű kezdetekben még szénrel és fűtőolajjal működött később pedig átálltak a gáz alapú hőtermelésre. A fűtőolaj tárolására hozták létre a tártályt, a mai Négyszögletű kerek erdőt. A séta során oda is el fogunk jutni, de ne szaladjunk ennyire előre.

Amikor az üzem létrejött a terület még Székesfehérvár külvárosa volt. Ahogy ti is láthatjátok azóta teljesen körbeépült a zárvány, és ez a kis sziget háborítatlanul úszik a sűrűn beépült betontömbök és városrészek ölelésében.

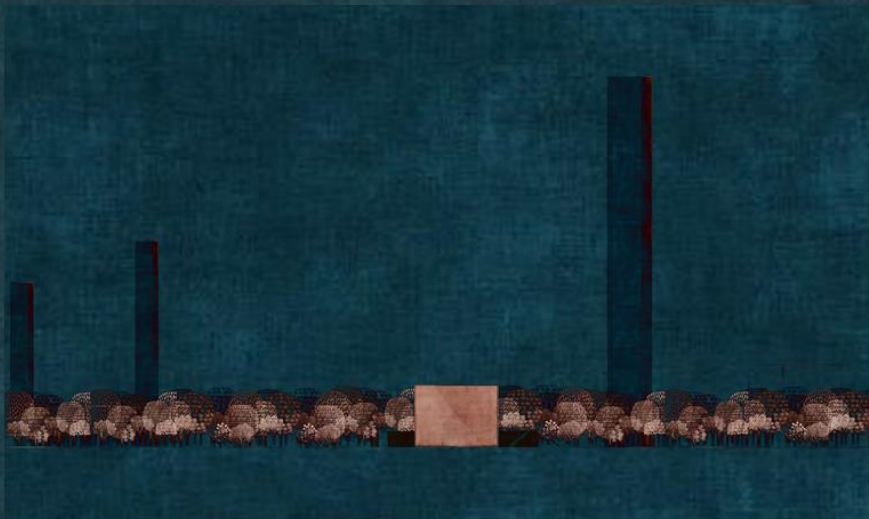

"-Ne köszönd - nevetett Mikkamakka -, ez a dolgom. Most egy pár napig itt laksz velünk a tisztáson, s meglátod, utána nem lesz semmi baj."

-12-

2016-ban kezdték el a telephely kiürítését. A pakura tároló tartály már a gázfűtésre való átálláskor használaton kívülé vált. A több évig üresen álló üzem kereste funkcióját. 2021-ben pályázatot írtak ki, a város ezen központi területének új funkcióval való felruházására.

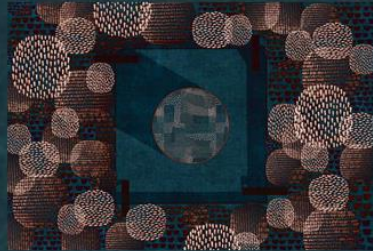
Ekkor született meg az az ötlet, ami alapján létrejött a mai Szép park és ennek a közepén fellelhető Négyszögletű kerek erdő.

„Bent az erdőben aztán kiszuszogtuk magunkat, s megfordultunk. Lássuk csak, hol az a Szomorúság! Ott volt mögöttünk. De már oszladozott, foszladozott, sápadozott, halványodott. Eloszlott lassacskán, mint a köd.”

Szép park

Az időutazásból a jelenbe visszatérve, mesélek nektek, a park mai állapotáról. Legyetek nagyon figyelmesek, mert miközben haladunk befelé, ti magatok is átélhettek az élményt. A park fő mondanivalója az erőmű megközelítésének újragondolása, ami a feltáruló rétegekkel való foglalkozást jelenti, kívülről befelé haladva, egészen a terület legbelső magjáig, a tartályig. Ebben az összefüggésben a rétegeket nem csupán a Székhő falain belül fejtették fel az alkotók, hanem egész Fehérvár területére kivetítették. A rétegeken belüli átmenetek és határok újra definiálásával teremtettek egy sajátos atmoszférát, amely egyfajta nyugalmat sugárzó érzetet közvetít. Az elcsendesedés, mint fő kontraszt jelent meg az eddig zakatoló, rideg ipari közegben. Számotokra ez már nem ismerős, ugyanakkor bennem a mai napig lüktet a gépek zaja. A revitalizálódás folyamata során a zárvány megnyílt és felszínre kerültek a terület rég elvesztett természeti arculatai, rétegei.

Ha figyelmesen követték a mondandómat, a túra elején ezeket már említettem. Az eddig uralkodó épített környezet kifordításával létrejött a tér, mely figyelmen kívül hagyja a mindennapi valóság elvárásait. Egyszerre négyzetletű és kerek, körülzárt és otthonos, a látogatók számára az elvonulás helyszíne. A kötöttséget felváltotta a szabadság, megkezdődött egy önálló útkeresés. A külvilág kizárásával létrejön egy új közösség, megteremtettek egy olyan légkört, amely kiszakít a jelenlegi élethelyzetből majd egy újfajta viszonyrendszerbe integrál vissza. Ezáltal nem csak a terület, de a jelenlévők is új életre kelnek. Persze nem szó szerint, ne ijedjete meg!

" Artista, főszenlőr, bűvész, bohóc, balett-táncos. Versengtek érte a cirkuszok. Aztán megöregedett. Meglassult, meggörbedt, meggyengült. Csak a nagy hangja maradt a régi."

Képzeljétek el, a tervezők úgy hozták létre a ligetet, hogy egyetlen épített elemhez sem nyúltak hozzá. Az alkotók három fő természeti komponenset vettek eszközökként, olyan múltbeli mintázatokat élesztettek fel, melyek az évszázadok során már megjelentek egyszer ezen a területen. Kívülről befelé haladva jutunk át egyre több rétegen. Az eddig elzárt terület felnyílik és a betontenger világból átlépünk a mesebeli erdőbe. Az erdőbe, ahol fák sokaságával találjuk szemben magunkat. Az eleinte szokatlan bolyongás közepette, a fákkal együtt gyökeret vet majd a megnyugvás is bennetek. Mikor végre utunkra lépünk, egy újabb változás veszi kezdetét. Úgyhogy ha készen álltok, induljunk is tovább.

Mire a betonfal mögé kerülünk, nemcsak a természeti elemek változnak, hanem a belső mivoltunk is egy következő szintre lép. Attól függően kinek merre vezet a saját útja, vagy a lépcsőkkel vagy a régi csövekből hegesztett monumentális kapuval találja szemben magát. Mivel mi együtt haladunk az úton, mindkettőt megmutatom nektek. Először a kaput fogjuk megtekinteni, ahol az újrahasznosított elemek egyaránt kelhetnek félelmet és kíváncsiságot is bennetek. Az akadályt legyőzve a tükörsima mocsaras vidékre érkezünk, ahol a keresgélés abbamarad és utunk adottá válik. Ezt lekövetve átjuthatunk az utolsó rétegen is.

„-Hát nem valami nagy szépség, az biztos - mondta Mikkamakka. - De csúfnak se csúf. Mondjuk inkább csúnyácska. Meg hát... - elhallgatott. ”

Az ajtón átlépve eljutunk a legmélyebb rétegbe, fizikailag és mentálisan egyaránt. Megérkeztünk. Sötét van de mégis világos, egyszerre vagyunk kint és bent. Nincs itt más csak fű és virág, mintha egy rétre keveredtünk volna.

Egyik irányból határok ölelnek körbe, mégis szabadnak érezzük magunkat. Az égbolt még sosem volt ennyire közel. Itt fekszünk a fűben órák óta, követjük a nap mozgását. Ennyi féle árnyék még sosem érte arcunkat, ennyi féle felhő még sosem hallgatta meg vágyunkat.

Lelassultunk, talán el is aludtunk...

-ELALUDTUNK?

Tért magához egy árnyékos fa tövében, a sziesztázó parkőr. Az órájára pillantott, és gyors léptekkel megindult a Szép park kapuja felé, ahol már egy óvodás csoport izgatottan várta.

„Azért nevezzük így, mert csak annyit tud mondani: dömdödöm. - Semmi mást? - Semmit. De azért nagyon jól megértjük, akármit is akar mondani. Néhány nap alatt te is megérted.”

Felhasznált irodalom

_Kulturális örökségvédelmi hatástanulmány, 2010 Székesfehérvár

_https://www.szepho.hu/cegtortenet_menedzsment

_Idézetek: Lázár Ervin: A Négyszögletű Kerek Erdő, 1985 Budapest

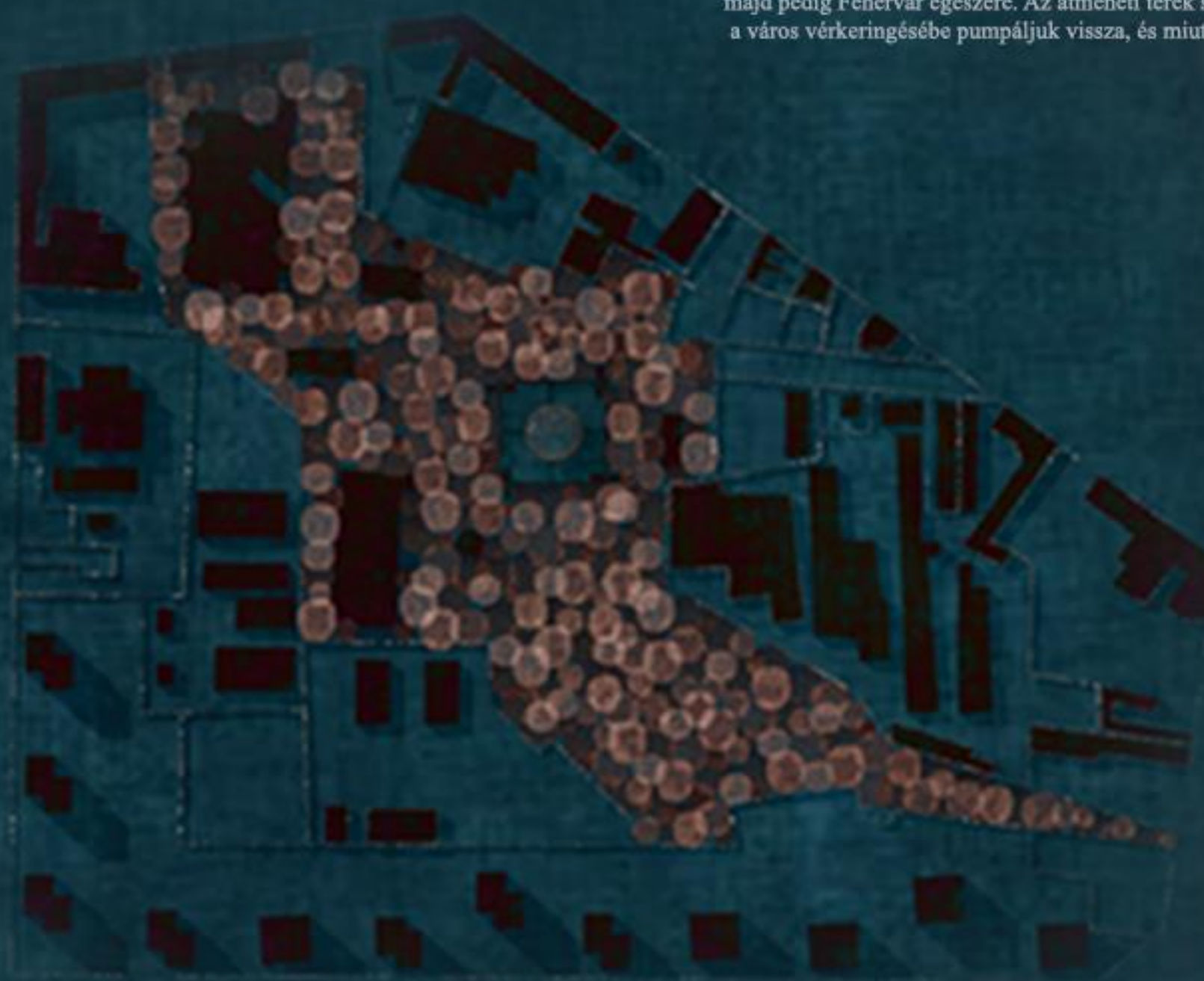
_Megyei Történeti Évkönyv 10. Székesfehérvár, 1976

Célunk, hogy megteremtjük, azt az atmoszférát, amely kiszakít a jelenlegi élethelyzetből, majd egy újfajta viszonyrendszerbe integrál vissza. Általa nem csak a terület, de a látogatók is végig mehetnek a revitalizálódás folyamatán.

Egész területet átfogó metszet

Újabb kontrasztot teremtve, újabb rétegeket fejtünk fel nem csupán a tartály falain belül, hanem kivetítve a gyár területére majd pedig Fehérvár egészére. Az átmeneti terek segítségével, az embereket a társadalomba, a barnaövezetes területet pedig a város vérkeringésébe pumpáljuk vissza, és miután a falon túljutunk, újra a nyüzsgő világ szerves részeivé válunk.

Helyszínrajz

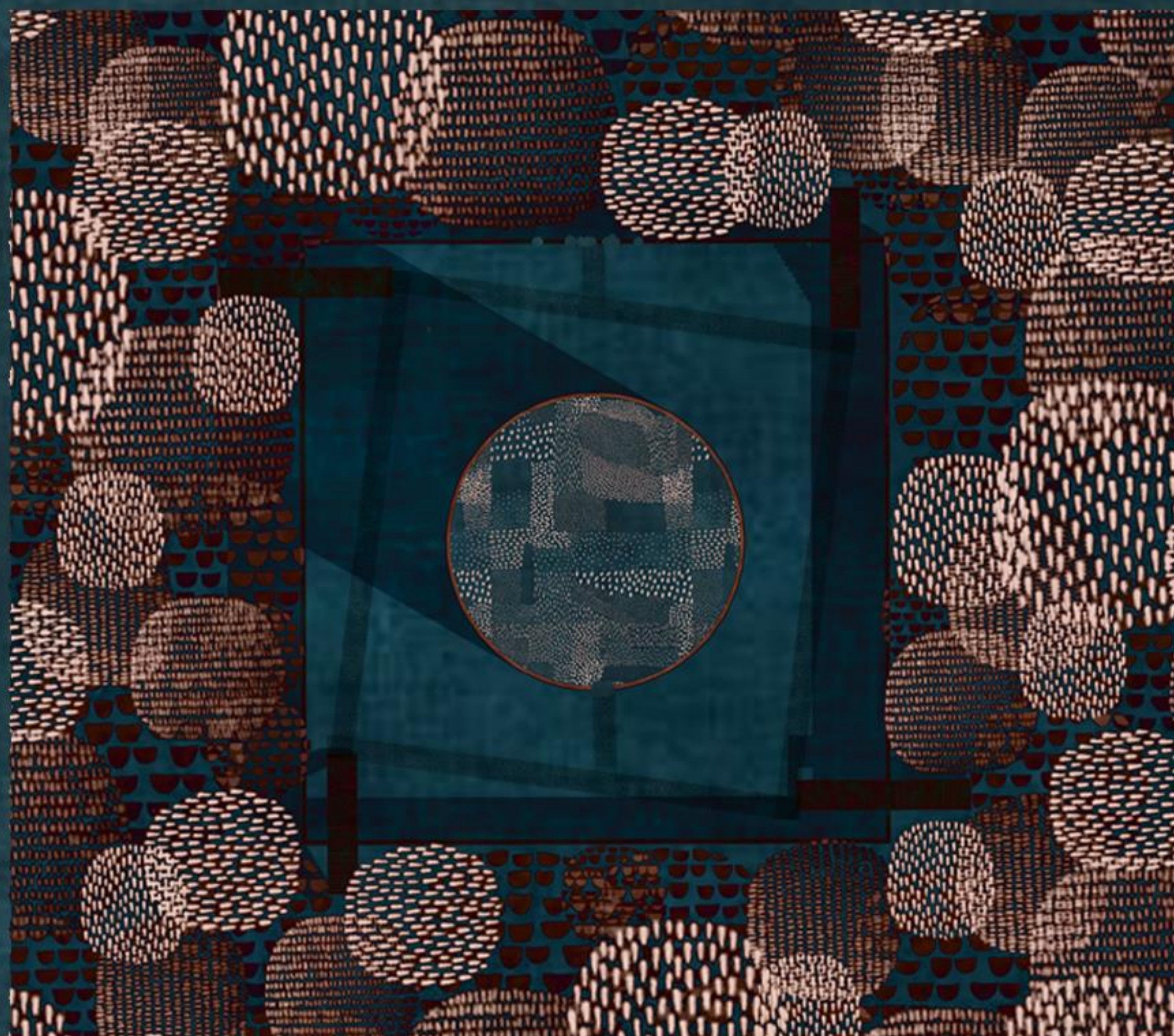
A tér, amely figyelmen kívül hagyja a mindennapi valóság elvárásait, egyszerre négyszögletű és kerek, körülzárt és otthonos, a látogatók számára az elvonulás helyszíne. Olyan menedék, ahová, ha be is tör a mindennapok erőszakos, kegyetlen világa, csak elbukni tud, mint a mesékben általában. Az erdőlakók mindannyian különönc egyéniségek és a hétköznapi világban el nem ismert értékeiket az erdő zárt világában élik meg.

Egész területet átfogó homlokzat

Metszet 1:200

„Artista, fűszonglőr, bűvész, bohóc, balett-táncos. Versengtek érte a cirkuszok. Aztán megöregedett. Meglassult, meggörbödött, meggyengült. Csak a nagy hangja maradt a régi.”

Aljarajz

„Azért nevezzük így, mert csak annyit tud mondani: dömdödöm. - Semmi mást? - Semmit. De azért nagyon jól megértjük, akármit is akar mondani. Néhány nap alatt te is megérted.”

Homlokzat 1:200

